

УДК 339

Синейко М. – ст. гр. БОМ- 51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Науковий керівник: к.т.н., доц. Нагорняк Г. С.

Nahorniak G. S., Syneiko M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ANALYSIS MAJOR APPROACHES FOR THE EVALUATION OF A COPYRIGHT

Supervisor: PhD Nahorniak G. S.

Ключові слова: інтелектуальна власність, нематеріальні активи, об'єкт інтелектуальної власності, підходи, вартість прав, оцінювання.

Keywords: intellectual property, intangible assets, object of intellectual property, approaches, human cost, assessment.

В умовах трансформації суспільно-економічної системи в Україні, важливе значення має управління діяльністю суб'єктів господарювання з широким залученням нематеріальних активів. При цьому знайти оптимальне співвідношення управлінських рішень щодо доцільності впровадження об'єктів нематеріальних активів й ефективності їхнього використання дає змогу об'єктивно оцінити об'єкти права інтелектуальної власності як складової нематеріальних активів. Більшість об'єктів права інтелектуальної власності (далі – ОПІВ), такі як об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо, можуть бути відділені від правовласника – фізичної чи юридичної особи, права на них можуть бути передані (продані) іншим особам, інші об'єкти – фірмові найменування, професійні якості персоналу не можуть бути відділені від своїх носіїв, тому не можуть виступати в якості товару в звичайному розумінні.

Оцінка вартості прав на конкретний об'єкт інтелектуальної власності у конкретному випадку їхнього використання є досить складною процедурою й у кожному випадку вимагає унікального рішення задачі. Відповідно до національних і міжнародних стандартів оцінювання нематеріальних активів, зазвичай використовують три основні підходи: витратний, ринковий, порівняльний. Витратний підхід ґрунтується на обліку принципів корисності та заміщення. Він пропонує визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єктів оцінювання у поточних цінах і подальше коректування її на суму зносу, тобто за витратами. Звідси випливає важливий висновок, що вартість ОПІВ у цьому випадку та ринкова вартість, що передбачає прибуток, – різні величини. Здавалося б, цей вид вартості непридатний для ринку. Однак до нього фахівці вдаються все частіше, розуміючи, що вартість ОПІВ, визначена за цим підходом, відповідає рівню вартості за "ідеального" збалансованого стану ринку. Розрахунок вартості об'єкта оцінювання методом підсумовування фактичних витрат найчастіше застосовується для визначення балансової (бухгалтерської) вартості ОПІВ для цілей постановки їх на бухгалтерський облік і відображення вартості інтелектуальної власності на балансі як майна підприємства на дату постановки цього

майна на бухгалтерський облік або на дату введення в експлуатацію. На практиці даний метод іноді ще називають методом розрахунку балансової вартості майна.

До складу фактично зроблених витрат включаються, зокрема, витрати на придбання самого об'єкта майна, що сплачуються відсотки за наданим при придбанні комерційному кредиту, націнки (надбавки), комісійні винагороди (вартість послуг), що сплачують постачальницьким, зовнішньоекономічним та іншим організаціям, митні збори та інші платежі, витрати на транспортування, зберігання і доставку, здійснювані силами сторонніх організацій. Під вартістю виготовлення визнаються фактичні витрати, пов'язані з використанням у процесі виготовлення об'єкта оцінювання основних засобів, сировини, матеріалів, палива, енергії, трудових ресурсів та інших витрат на виготовлення об'єкта майна. При визначенні балансової (бухгалтерської) вартості інтелектуальної власності зазвичай використовується витратний метод прямого підсумовування фактичних витрат без урахування часу їх вчинення. Обов'язковою умовою використання даного методу оцінювання (особливо для цілей бухгалтерського обліку) є наявність первинних бухгалтерських документів, що підтверджують фактичні витрати (витрати).

Сутність порівняльного підходу полягає в тому, що вартість прав на ОПВ визначається шляхом зіставлення цін нещодавніх продажів подібних об'єктів. Хоча подібний підхід до оцінювання, на перший погляд, виглядає досить простим і прямолінійним, його застосування на практиці пов'язане з безліччю труднощів і умовностей. Передусім наявність таких труднощів зумовлена тим, що немає навіть двох абсолютно однакових ОПВ.

Використання ринкового підходу буде доцільним лише за наявності в покупця можливості вибору ОПВ з поміж інших подібних і з такими ж функціями. При цьому з кількох ОПВ, приблизно однакового значення й корисності, в покупця має бути змога вибрати той, який влаштовує його за переліком таких властивостей: функціональне призначення, прийнятна вартість, тривалість терміну використання, ступінь захищеності, його унікальність та інші характеристики. Оцінювання ринкової вартості за методом порівняння продажів заснований на прямому чи непрямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншими об'єктами інтелектуальної власності, які були продані (передані за ліцензією права на їх використання) в порівнянне час на аналогічному ринку. Вартість інтелектуальної власності у такому випадку визначається ціною, яку платять типові покупці типовому продавцеві інтелектуальної власності за аналогічний за якістю і по корисності об'єкт в даний момент часу на аналогічному ринку. Метод визначення ринкової вартості порівняльності продажів застосуємо тоді, коли є достатня кількість достовірної інформації про недавні угоди купівлі-продажу аналогічних за призначенням і якістю об'єктів. Тому для застосування методу порівняння продажів необхідна достовірна інформація про ціни, якісних показниках об'єктів, обсязі переданих прав та інших ціноутворюючих чинниках, що визначають кінцеву ціну угоди.

У процесі практичного оцінювання вартості нематеріальних активів варто застосовувати порівняльний аналіз використаних методів, виявляти їх переваги та недоліки, здійснювати узгодження вартості, таким чином, більш обґрунтовано встановлювати ціну об'єкта права інтелектуальної власності. Бажано виконати розрахунок не менш, ніж двома методами. Процедура оцінювання завершується оформленням звіту про оцінювання, в якому повинна бути відображена всебічно обґрунтована вартість прав на об'єкт права інтелектуальної власності.